

MICHAEL CREMO

Nikola Petrović z Michaelom Cremom

PETROVIĆ: Vaše ideje so v krogih svetovnih antropologov in arheologov že precej dobro znane, širša javnost pa vas ne pozna tako dobro. Ali bi lahko za začetek povedali nekaj o sebi in svojem delu?

CREMO: Sredi osemdesetih let sem začel raziskovati arheološke najdbe iz obdobja zadnjih sto petdesetih let, ki pričajo o obstoju človeka v daljni zgodovini zemlje in tako nasprotujejo splošno sprejeti darvinistični teoriji o evoluciji. Po osmih letih raziskav se je nabralo dovolj znanstveno potrjenih dokazov za obsežno knjigo, ki je izšla leta 1993 pod naslovom *Prepovedana arheologija*. Raziskave in knjigo sem v kasnejših letih predstavljal v strokovnih revijah, na mednarodnih znanstvenih simpozijih in konferencah (na letnih srečanjih Evropskega združenja arheologov, na Svetovnem arheološkem kongresu in na mnogih drugih mednarodnih konferencah o zgodovini znanosti), kjer je bilo moje delo kljub odkritemu izrekanju drugačnih stališč deležno precejšnje pozornosti tako v krogih geologov, antropologov in paleontologov kot med sociologi, ki proučujejo te znanstvene panoge, in nekaterimi skupinami širše javnosti. Zdi se mi nadvse spodbudno, da so mnogi pripravljeni prisluhniti radikalni kritiki sedanjih teorij človeške evolucije, pri kateri izhajam iz vedске perspektive.

Med arheološkimi najdbami, ki sem jih zasledil, so kosti, artefakti in odtisi stopal, stari od nekaj sto tisoč do več sto milijonov in celo več kot dve milijardi let. V devetnajstem

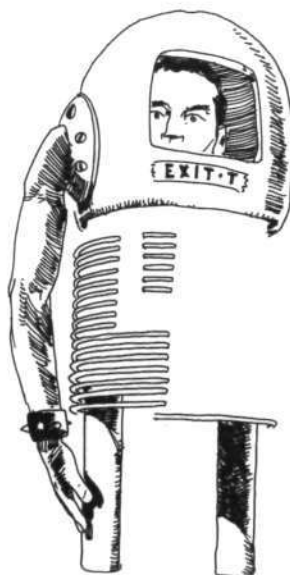
stoletju so rudarji v Severni Ameriki našli človeška okostja in artefakte v kamnitih plasteh, starih petdeset milijonov let, in o tem odkritju je poročal glavni državni geolog v Kaliforniji, dr. J. D. Whitney. Na otoku Javi je nizozemski raziskovalec leta 1890 v plasteh, starih osemsto tisoč let, našel golenico (domnevno) homo erectusa, ki se je po analizah v sedemdesetih letih dvajsetega stoletja izkazala za identično kosti sodobnega človeka. Carlos Ameghino je v Argentini v začetku dvajsetega stoletja našel človeške artefakte v kamninskih plasteh, starih tri milijone let. Mary Leakey je v Afriki leta 1979 našla odtise stopal, enake stopinjam sodobnega človeka, v 3,7 milijona let starih kamninah. Najstarejši predmeti, ki sem jih zasledil, so majhne železne krogle z izžlebljenimi prstani, najdene v južni Afriki v plasteh, starih 2,8 milijarde let, ki puščajo odprto možnost, da so delo inteligentnega bitja – človeka. Podobnih najdb, ki niso splošno znane, ker so jih darvinistični znanstveniki skrili pred širšo javnostjo, je na stotine. Po današnji teoriji o evoluciji naj bi se prve opice pojavile pred štiridesetimi milijoni let, avstralopitek in druge vrste ljudem podobnih opic pred šestimi milijoni let, moderni ljudje pa šele pred sto tisoč leti. Če upoštevamo vse arheološke dokaze in ne le tistih, ki so uvrščeni v učbenike, se ne moremo izogniti zaključku, da so ljudje, kakršni smo mi, obstajali sočasno z našimi opičjimi in opicam podobnimi predniki. Pravzaprav me je še bolj kot to, da ti dokazi obstajajo, presenetilo dejstvo, da jih znanstveniki skrivajo. Uvidel sem, da znanost določene podatke, ki se ne ujemajo s trenutno veljavnimi teorijami, izloči s tako imenovanim informacijskim filtrom, ki deluje na mnogih znanstvenih področjih.

PETROVIĆ: Glede na to, da je vaše delo usmerjeno proti stališčem mainstreama in je opozorilo na mnoge nedoslednosti v prevladujočih teorijah, domnevam, da odzivi nanj niso bili vedno pozitivni. Kako se je na vaša odkritja odzvala javnost in kako vodilni znanstveniki?

CREMO: Znanstvena skupnost ni monolit, zato so bili tudi prvi odzivi znanstvenikov zelo raznoliki, odvisno od tega, kateri skupini so pripadali. Odziv fundamentalističnih darvinistov (kakor jim sam pravim), ki se oklepajo Darwinove teorije o evoluciji bolj iz ideoloških kot znanstvenih razlogov, je bil zelo negativen in ideološko obarvan. Richard Leakey je na primer dejal: "Vaša knjiga je čisto sleparstvo. Le bedak jo bo jemal resno." Pravzaprav jo je v glavnem samo zmerjal, ne da bi omenjal njeno vsebino, kar je eden značilnih odzivov znanstvene skupnosti. Drugi segment znanstvenikov, ki so prav tako zavezani darvinizmu, je knjigo sprejel bolj razumno; zdela se jim je vredna znanstvenega odziva in ne le očitkov. Avtor obsežne ocene, objavljene v reviji *Geoarcheology*, je menil, da je bolj kakovostna od običajne antievolucijske literature, dobro napisana, podprta z relevantnimi raziskavami in bibliografijo, pretresel pa je tudi same dokaze in odkrito napisal svoje razloge za dvom o njih. Čeprav je bila ocena negativna, sem bil s člankom zadovoljen, saj ne pričakujem, da bi se

morali vsi znanstveniki strinjati z menoj; želim predvsem to, da moje znanstveno delo vzamejo resno. Učenjaki iz tega segmenta so to storili in njihov odziv je bil na ustreznih znanstveni ravni.

Tretja skupina v akademskem svetu je zavzela bolj pozitivno stališče. Šestindvajset strani dolga recenzija *Prepovedane arheologije* je bila objavljena v reviji *Social Studies of Science*, namenjeni znanstvenikom, ki proučujejo zgodovino, filozofijo in sociologijo znanosti. Avtorja David Oldroyd in Jo Wodak sta se detajlno poglobila v delo, posebno v vedsko perspektivo, na kateri temeljijo moje raziskave. Presodila sta, da knjiga predstavlja pomemben prispevek k zgodovini arheologije iz dveh razlogov: ker predstavlja zgodovino arheologije dosti bolj poglobljeno kot strokovni zgodovinarji znanosti in arheologi v delih, ki sta jih poznala dotlej, in ker se dotika pomembnega vprašanja, koliko je upravičeno apriorno sprejemati izjave znanstvenikov kot resnične. Nekateri zgodovinarji, zlasti pa arheologi, povzdigujejo določene domneve v resnice, *Prepovedana arheologija* pa po mnenju recenzentov upravičeno spodbuja dvom v take apriorne resnice; sedaj uveljavljena evlucijska teorija o nastanku človeka namreč ni absolutno dokazano dejstvo. Bolj ustrezno bi jo bilo predstavljati kot hipotezo, ki jo resda podpirajo nekateri dokazi, a je na podlagi drugih dokazov vanjo še vedno možno podvomiti. To je zares velik napredek v mišljenju, saj je pred izdajo knjige večina arheologov in drugih znanstvenikov, ki se ukvarjajo z izvorom človeka, trdilo, da je njihova evlucijska teorija povsem dognana, večina filozofov in sociologov znanosti pa je to sprejela.

Tudi v neznanstveni javnosti je veliko interesnih skupin pokazalo zanimanje za moje delo in ga v svojih publikacijah večinoma pozitivno ocenilo. Med njimi so take, ki se zanimajo za alternativno znanost, za človeško zgodovino in starodavne civilizacije, pa tudi ezoteriki ali pripadniki novodobnih gibanj, ljudje, ki jih izvor človeka zanima s stališča religije – krščanstva, islama, hinduizma, pa tudi religij domorodcev, denimo ameriških Indijancev. Slednji tako menijo, da dokazi, o katerih poročam, podpirajo njihove teorije o božjem stvarjenju sveta. Moje delovanje ni omejeno na znanstvene kroge, z radijskimi in televizijskimi oddajami ter intervjuji želim doseči tudi širšo javnost. Skrčena izdaja prej omenjene knjige, z naslovom *Prikrita zgodovina človeške rase*, je izšla že v ducat jezikih, tudi v slovenščini.

PETROVIĆ: Poskušam si predstavljati situacijo, ko bi vam nekdo s trdnimi znanstvenimi dokazi pokazal, da ste v zmoti; vi pravzaprav v podoben položaj postavljate mnoge sedanje antropologe, biologe in zgodovinarje. Zanima me, kako bi reagirali, če bi se rezultati mnogih let vašega dela izkazali za napačne ali pomanjkljive? Posebej, če gre za vaše življenjsko poslanstvo.

CREMO: V svetu znanosti ni noben dokaz dokončen. V mojem primeru je treba upoštevati, da stojim v dveh krogih – eno nogo imam v krogu znanosti, v svetu relativnosti, kjer nobena resnica ne velja za absolutno, temveč je podložna spremembam, z drugo pa v krogu vedskega znanja, kjer so absolutne resnice sprejemljive. Način pridobivanja in vrednotenja znanja je v teh dveh krogih različen. Vedska epistemološka literatura govori o vzpenjajoči se in sestopajoči poti pridobivanja znanja; prva je v bistvu empirična in pri njej z umom pretehtavamo dokaze, ki jih sprejememo s čuti. Po vedski epistemologiji so čuti in um omejeni in nepopolni, podložni slepilu, napakam in varanju, zato se na zaključke, ki izvirajo iz vzpenjajoče se poti, ne moremo povsem zanesti. Sestopajoča pot temelji na ideji, da je v ozadju vesolja kozmična inteligenca, katere znanje o vesolju je po naših merilih popolno oziroma absolutno, zato lahko človek, ki ima dostop do njega, pridobi absolutno védenje. Po tem uvodu bi se vrnil k vašemu oz. podobnemu vprašanju, o katerem sem že veliko razmišljal in so mi ga postavljali na akademskih konferencah: "Kaj bi se zgodilo, če bi se v krogu znanosti pojavili dokazi, ki nasprotujejo zaključkom v drugem krogu (vedskega znanja), v katerem se po sestopajoči poti spuščajo absolutne resnice?" Odgovorim lahko, da me zanima predstavljanje vedskih resnic v znanstvenem svetu. Vedsko in sodobno znanstveno znanje sta zelo različna in taka so tudi pravila igre v vsakem od krogov. Če bi hotel med indijskimi učenjaki dokazati neki zaključek o izvoru človeške vrste, bi moral znati navesti citate iz vedskih spisov, ki bi jih oni sprejeli kot dokaz, medtem ko so v svetu znanosti ustrezen dokaz le pravilno ovrednotena empirična dognanja (oziroma argument, ki se najbolj približa dokazu, saj dokončni dokazi v znanosti niso možni). Če bi kdo pokazal, da so vsi materialni dokazi o starodavnosti človeka, ki jih navajam v

knjigi, napačni oziroma bi zagovarjal drugo možnost, ki nasprotuje moji teoriji, bi morda poskusil poiskati znanstveno sprejemljive protiargumente ali pa bi vsaj za nekaj časa nehal predstavljati resnice iz vedskega kroga v znanstvenem krogu znanja, ki se ravna po drugačnih pravilih. Vesel sem, ker doslej še nisem bil postavljen pred to odločitev. Če pa vas zanima, ali bi osebno kdaj opustil sprejemanje vedskih resnic o človeškem izvoru, moram reči, da ne, saj so zame ideje tega kroga prepričljive.

PETROVIĆ: Kadar se mešata religija in znanost, je povsem upravičeno domnevati, da ima znanstvenik prikrite motive, zaradi katerih lahko popači dejstva. Ali je sploh možno sožitje med znanstveno objektivnostjo in vero (oziroma trdno prepričanostjo) v dveh krogih, o katerih ste pravkar govorili?

CREMO: Mislim, da je možno. Pravzaprav menim, da s priznavanjem svojih prepričanj, o katerih odkrito pišem v knjigah in člankih, dajem raziskovalcem v znanstvenih krogih možnost, da ocenijo, v kolikšni meri moja prepričanja vplivajo na moj odnos do dokazov. To se mi zdi tudi prav. Učenjaki, ki proučujejo znanost – zgodovinarji, filozofi in sociologi znanosti – so sprevideli, da noben znanstvenik ni brez prepričanj; Einstein je celo dejal, da brez vnaprej ustvarjenih teoretičnih idej ali prepričanj človek nima podlage za ovrednotenje in kategoriziranje dokazov. Proučevalci znanosti se zavedajo, da ima vsak znanstvenik določena prepričanja, ki pa so žal pogosto neizrečena, nerazkrita; ravno takrat so pokazatelj, da ima znanstvenik prikrite motive, saj njegovo raziskovalno izhodišče ni odkrito predstavljeno. Vsako sklicevanje na popolno objektivnost je zmotno. Pogosto imajo prav tisti, ki se razglašajo za povsem objektivne, prikrite motive; moji motivi so odkriti, z njimi se lahko vsakdo seznanil in oceni, koliko utegnejo vplivati na moj odnos do dokazov. Kar se tiče vprašanja o religiji, menim, da je pri tem potrebno veliko previdnosti, saj je sama zahodna znanost zrasla iz židovsko-krščanske kulture v Evropi in so mnogi znanstveniki, čeprav se tega morda niti ne zavedajo, v vsakdanje raziskovalno delo prenesli temeljne elemente židovsko-krščanske kozmologije. Primer tega je naš občutek za čas: dojemamo ga kot linearnega in progresivnega, kar se ujema s krščansko kulturo Evrope, medtem ko so recimo že grški filozofi pisali o cikličnem času. Sodobna zahodna znanost ni tako osvobodena vplivov religije, kot mislijo mnogi njeni zagovorniki.

Ljudje so prepričani, da je objektivnost definitivna premisa, na kateri temelji znanost, vendar to ne drži. Odsotna sicer ni, prav tako pa ni povsem odsotna subjektivnost; pogledati je treba, kakšno je ravnovesje med obema. S tem, ko odkrito priznavam, da imam subjektivno izhodišče, omogočam drugim v svetu znanosti objektivno ovrednotenje vplivov le-tega na mojo interpretacijo dokazov. Kdor svojih subjektivnih izhodišč odkrito ne priznava in ne dopušča vpogleda vanje, ima dejansko prikrite motive, ki lahko vplivajo na rezultate raziskav. Kadar predavam študentom arheologije, so prav začudeni nad ogromno količino

dokazov, o katerih niso nič slišali, celo nič negativnega; prav to, da so informacije z določenega znanstvenega področja nepošteno prirejene, je znamenje subjektivnosti današnje znanosti, zato lahko rečem, da sem pri ravnanju z arheološkimi dokazi bolj objektivni, saj v razpravo vključujem vse podatke o sebi. Študentom arheologije svetujem, naj se seznanijo s prav vsemi podatki in jih potem po lastni presoji razdelijo na bolj in manj relevantne. Mnogi izmed tistih, ki se imajo za objektivne ter me obsojajo pristranskosti in predsodkov, zanemarjajo velik del celote podatkov. V zvezi s tem se je vredno vprašati, kdo bolj prireja podatke: tisti, ki vse predstavi in omogoči vpogled vanje, ali tisti, ki predstavi samo del podatkov – v tem konkretnem primeru glede izvora in starosti človeške vrste.

PETROVIĆ: Na enem svojih predavanj ste govorili o znanstvenih revolucionarjih, ki so prinesli nove ideje, a so jih drugi znanstveniki sprejeli kot opozicijo in jih praktično pomendrali. Kaj je vam vlilo dovolj poguma ali moči, da ste stopili naprej z idejami, ki nasprotujejo ustaljenim teorijam, in kdaj se je to začelo?

CREMO: Začelo se je, ko sem se lotil študija indijskih sanskrtskih besedil. Omeniti moram, da sem član Bhaktivedanta instituta, znanstvene veje Mednarodne skupnosti za zavest Krišne. V zgodnjih dvajsetih letih sem se seznanil z nauki enega od indijskih gurujev (Bhaktivedante Swamija) ter tako spoznal vegetarijanstvo in sistem meditacije, ki ga je priporočal in se mi je zdel koristen za moj osebni razvoj. Kasneje, ko sem začel proučevati starodavne sanskrtske tekste, sem ugotovil, da predstavljajo povsem drugačno sliko izvora in starosti človeštva od tiste, ki sem jo spoznal v šoli in na univerzi. To je bila ključna prelomnica, saj sicer ne bi imel razloga za dvom. Če ne bi dobil možnosti stopiti izven intelektualnega okvira, v katerem sem odrasel, se ne bi mogel postaviti na stališče, s katerega sem lahko radikalno podvomil o vsem, česar sem se dotlej naučil. Kasneje sva se s kolego Richardom Thompsonom na Bhaktivedanta institutu odločila sistematično poglobiti v to tematiko, pri čemer ni šlo zgolj za osebno intelektualno radovednost; menila sva, da je dejansko mogoče doseči spremembo idej na globalni ravni in tako sem začel z raziskavami. Najprej nisem pričakoval, da bom našel veliko tehtnih dokazov o obstoju ljudi na tem planetu v tako davni preteklosti, kot piše v vedskih spisih, saj sedanji arheološki učbeniki preprosto ne vsebujejo takih podatkov. Ko pa sem začel brskati po zgodovini arheologije, me je iskreno presenetilo odkritje, da so ugledni arheologi, geologi in paleontologi s konca devetnajstega in začetka dvajsetega stoletja v znanstveni literaturi poročali o stotinah najdb človeških kosti, artefaktov in odtisov stopal, ki so pričali o obstoju človeka pred milijoni let. Ta poročila izvirajo iz časa, preden je pojmovanje časovnega poteka človeške evolucije dokončno "otrdelo"; do takrat so bili celo zahodni znanstveniki bolj odprtega uma glede možnosti obstoja človeka v daljni preteklosti. Šele v začetku dvajsetega stoletja je slika poteka evolucije postala fiksna in po njej so se nam

podobna človeška bitja razvila šele nedavno. Ko sem videl, koliko zahodnih znanstvenikov (ne obrobnih figur, temveč vodilnih osebnosti) je v strokovnih revijah poročalo o raznih najdbah, se je okrepilo tudi moje prepričanje, da bom lahko izzval nekatere ideje zahodnih znanstvenih krogov. Skozi poglobljanje v zgodovino sem se seznanil tudi s sodobno literaturo o zgodovini in sociologiji znanosti. Poseben vtis so name naredili socialni konstruktivisti, ki so z raziskavami pokazali, kako družbene in osebne interakcije med znanstveniki in znanstvenim svetom določajo koncept teorije. Postopoma sem vedno manj dvomil, da bom lahko vplival na samo znanost in tudi panoge, ki jo proučujejo. Ko sem zaključil knjigo in dočakal objave recenzij v strokovnih revijah o antropologiji, arheologiji in zgodovini znanosti, je bila to dodatna spodbuda za nadaljevanje. Se ena je bila sprejetje mnogih mojih predavanj na pomembnih mednarodnih konferencah, čeprav sem odprto izjavljal, da analize opravljam s stališča indijskih Ved.

PETROVIĆ: Nenavadno je, da se ena generacija znanstvenikov navduši nad revolucionarjem, ki spremeni staro paradigmo, kasneje, ko pridejo novi revolucionarji, pa ga generacija zagovornikov starega revolucionarja ognjevitno napade. To me spominja na zabaven citat: "Edino, česar se učimo iz zgodovine, je, da se iz zgodovine ničesar ne naučimo." Dialektičen razvoj idej v znanosti je gotovo zelo pomemben, zato so znanstveniki, ki prinašajo razumne spremembe, vsekakor dobrodošli. Ali ni bil eden takih tudi sam Darwin?

CREMO: Charlesa Darwina in njegove zgodnje privrženice iskreno občudujem, saj so bili v času, ko nihče ni sprejemal njihovih mnenj, dovolj pogumni in odločni, da so se postavili za svoje ideje. Pred nekaj leti sem imel zanimivo izkušnjo v Amsterdamu, na eni najstarejših univerz na Nizozemskem, kjer sem predaval profesorjem in študentom geologije, arheologije in paleontologije. Predstavil sem dokaze o obstoju človeka v daljni preteklosti, ki spodbijajo Darwinovo teorijo o evoluciji. Eden od profesorjev je sredi predavanja vstal in rekel: "To, kar pravite, je kar zanimivo, ampak kako lahko pričakujete, da bomo sprejeli nekaj, kar je v nasprotju s trditvami tisočih geologov, antropologov in paleontologov?" Odvrnil sem: "Zdi se mi čudno, da to pravite vi, nizozemski učencjak, čeprav Nizozemci že od časa Erazma slovijo po samostojnem mišljenju in skeptičnosti; kot da bi mi hoteli reči, da smemo sprejemati le tiste ideje, ki jih je odobrilo že tisoče avtoritet." Za nekaj trenutkov se je zamislil, potem pa dejal: "Ja, tudi jaz lahko nasprotujem tisočim."

Sebe sicer ne vidim ravno kot revolucionarja, ki nasprotuje vsemu znanstvenemu svetu. Pravzaprav delam na področju znanosti nekaj za osebni interes, samoumevno pa je, da s tem vplivam na globalno znanost. Včasih imam občutek, da obstaja v znanstveni skupnosti element, ki je "prilepljen" k nekaterim idejam zaradi ne ravno znanstvenih razlogov, in menim, da bi bilo to treba spremeniti. Osebno nimam nič proti, če je kdo iskreno intelektualno zavezan darvinizmu in želi življenje posvetiti dokazovanju Darwinove teorije, rad bi

samo dvoje: da je iskren glede stopnje razumevanja, ki jo je dejansko dosegel s svojo teorijo, in da ne zahteva monopola nad informacijami, da ne duši glasov drugače mislečih. Prosim torej za priznanje, da obstajajo dokazi, ki nasprotujejo njegovim teorijam in jih ne more zbrisati kar z zamahom roke; treba je prisluhniti tudi tistim glasovom, ki prinašajo nove, drugačne ideje.

PETROVIĆ: Nekatera stališča so tako globoko zakoreninjena v naših kulturnih navadah in psihološki strukturi, da vplivajo na vsa področja življenja, od prostega časa do kvantne fizike, od športa do filozofije. V mnogih pogledih poskušate vnesti v znanost razum, spodbujate ljudi k razmišljanju, k dvomljenju in ne le sprejemanju stvari zato, ker jih propagira ustaljeni sistem. Zakaj ljudje zavračajo nove, razumne razlage in se raje oklepajo starih, poznanih, ob katerih se počutijo varne?

CREMO: Mislim, da so ljudje naravno radovedni, da si naravno želijo novosti, toda sedanja ekonomsko-politično-socialna struktura usmerja njihove želje po novih rečeh, idejah in izkušnjah v določene smeri in proč od drugih, tako da je danes iskanje novega usmerjeno k oblačilom, avtomobilom, glasbi, s čimer se povečuje materialna potrošnja in proizvodnja. Verjamem, da nadzorne sile v družbi premišljeno vodijo želje ljudi po novem v določeni smeri zaradi svojih ciljev in se ne strinjam s stališčem, da so ljudje po naravi konzervativni, da nočejo sprememb. Po naravi zavesti si želijo vedno znova izkušati spremembe. Sam poskušam preusmeriti želje po novem v bolj intelektualno smer, v smer dvoma o omenjenih idejah glede izvora človeka, ki trenutno prevladujejo v svetu in vplivajo na celotno civilizacijo. Mnogi mislijo, da naj bi o teh vprašanih razmišljali le določeni znanstveniki, zaprti v svoje kabinete in laboratorije, v resnici pa bi morali o njih razmisliti vsi, saj so cilji, ki si jih zastavljamo, močno odvisni od naših predstav o tem, kdo smo in od kod izviramo. To velja za tako imenovane navadne ljudi (čeprav ne mislim, da je kdor koli zares navaden) kot za intelektualce, znanstvenike. V zadnjem stoletju so imeli zagovorniki darvinistične teorije monopol nad izobraževalnim sistemom in so lahko narekovali vsem ostalim odgovore na ti dve vprašanji (moram reči, da zelo materialistične odgovore), zato ni presenetljivo, da je celotna svetovna civilizacija ubrala to smer. Ker kultura temelji na prevladujočem svetovnem nazoru (ki ga trenutno narekujejo darvinistični znanstveniki), duhovne potrebe ljudi niso potešene, in mislim, da je ravno zato v svetu toliko nezadovoljstva. Vaše vprašanje je zelo zanimivo, a se bojim, da tukaj ne morem obdelati vseh njegovih dimenzij.

PETROVIĆ: Nekateri znanstveniki podpira vlada, imajo pokrovitelje ter drugo materialno in moralno podporo. Taki se ponavadi uveljavijo laže kot drugi, ki podobne podpore nimajo. Pri tem me nekaj bega: zakaj nekaterim uspe, nekaterim pa ne? Ali je uspeh odvisen od posameznikove vztrajnosti ali od trenutnega stanja družbe ali morda od drugih dejavnikov?

CREMO: Državna podpora je vsekakor velika pomoč pri prebijanju z novo idejo in prav na ta način se pogosto vzpostavljajo politične in tudi znanstvene ideologije. V ZDA zakon dopušča v šolah, financiranih od davkov, le darvinistične ideje; vzdržuje jih torej moč države. Če kdo poskusi uvesti kako alternativo, se konzervativni znanstveniki obrnejo na sodni sistem in državno sodišče jih vedno podpre, češ da v državnih šolah ni legalno poučevati nič drugega kot darvinizem. Če vas podpira celoten javni in državni red, bodo vaše ideje gotovo prevladovali, in vendar je iz družbene zgodovine očitno, da to ne zadostuje za večno prevladovanje določene ideje. V tem delu Evrope je državna oblast ljudem dolgo vsiljevala marksistične ideje in čeprav je pozneje poskušala zadržati njihovo prevlado, je postopoma izgubila moč in so v ospredje prišli ljudje z drugačnimi idejami, ki so prevzele prevladujočo vlogo. Veliko sem se ukvarjal s proučevanjem pojavnosti, kako nove ideje postanejo prevladujoče in zamenjajo stare. Ugotovil sem, da se pogosto začnejo širiti bodisi med množicami ali pa med določenimi elitnimi skupinami po, lahko bi rekli, "ilegalnih", underground poteh, neuradno, podobno kot so v komunističnih državah med intelektualci in drugimi krožile samizdat publikacije. Opazil sem, da tudi moja knjiga kroži na podoben način. Lani sem imel predavanje o *Prepovedani arheologiji* na državni univerzi v Pensilvaniji v ZDA in po njem me je na samem nagovoril profesor kemije. Rekel je, da mu je bil govor všeč in da je prebral knjigo. Predstavil se je kot član skupine približno dvestotih ameriških znanstvenikov, ki izključno na podlagi znanosti nasprotujejo teoriji evolucije (mojo knjigo je

dobil od drugega člana). Kot kemik že s stališča zakonov fizike in kemije ni mogel sprejeti, da je tak potek razvoja organizmov možen, enakega mnenja pa so tudi drugi znanstveniki v skupini (večinoma fiziki in kemiki). Sama skupina nima imena, ker se še noče javno identificirati. Zdelo se mi je nadvse zanimivo, da imajo znanstveniki in profesorji z ameriških univerz napol skrivno skupino dvestotih članov, ki močno dvomijo v teorijo o evoluciji in si med sabo podajajo mojo knjigo. Prav tako je zanimivo, da večina Američanov, domnevam pa, da tudi prebivalcev drugih držav, pravzaprav sploh ne sprejema Darwinove teorije! Glede na neko raziskavo le 10 % prebivalcev ZDA sprejema darvinistično teorijo evolucije, kakor jo pojasnjujejo znanstveniki. 30% jih verjame, da je Bog usmerjal proces evolucije in tako ustvaril ljudi. 50% jih verjame, da je Bog ustvaril ljudi na samem začetku, preostalim 10% pa za to vprašanje ni mar. Očitno tu nekaj ni v redu.

PETROVIĆ: Osnovna ideja Darwinove teorije o evoluciji je navidez povsem logična. Najprej so bili enoceličarji, potem so se razvili mnogoceličarji in tako dalje. Postali so kompleksni in na koncu dosegli razvojno stopnjo človeka. Ali vi predvsem opozarjate, da ima ta teorija pomanjkljivosti, ali pa tudi predstavljate novo razlago evolucije?

CREMO: Darwinova teorija je navidez povsem verjetna, zato ji niti ne nasprotujem. Kot sem že dejal: nič nimam proti, če je kdo darvinist, prosim samo, da je iskren glede stopnje razumevanja, ki jo je dosegel. Omenili ste enoceličarje – pravzaprav obstaja okoli štirideset različnih teorij o tem, kako naj bi se življenje samo uredilo iz kemikalij, vendar nobena od njih nima prevladujoče podpore znanstvene skupnosti. Prav tako nobena od njih ne konkretizira, katere kemikalije so se združile in na kakšen način, da je nastal prvi živ organizem. V redu je, če darvinisti rečejo: "Verjamemo, da je prvo živo bitje nastalo samo od sebe iz kemikalij," ne bi pa smeli takih trditev izrekati kot dejstvo, dokler tega ne izvedejo sami ali pa vsaj podajo točen opis, kaj se je po njihovem mnenju zgodilo. Po mojem je vprašanje še povsem odprto. Če želi kdo posvetiti življenje iskanju natančne in podrobne znanstvene razlage na biomolekularni ravni, kako je življenje samo nastalo iz kemikalij, nimam nič proti. Dokler pa tega ne dokaže, naj ne duši drugih glasov, denimo tistih, ki trdijo, da je življenje nastalo po nekakšnem inteligentnem vzorcu.

Mislím, da ni smiselno predlagati nove razlage, če to ni zares potrebno. Če je stari model v redu, zakaj bi uvajali novega? Dejansko menim, da je najprej treba opozoriti na pomanjkljivosti sedanje teorije o človeški evoluciji; na tem področju lahko pokažem zares veliko dokazov, ki so v nasprotju z ustaljeno razlago. Ko bo to dejstvo enkrat sprejeto, bo seveda potrebna nova razlaga in jo bo seveda treba ponuditi. V knjigi, ki jo pravkar pišem, z delovnim naslovom *Človeška devolucija*, ponujam tako nadomestno razlago; izhajam iz predpostavke, da bi pred diskusijo o tem, od kod je človek prišel, morali razčistiti vprašanje, kaj sploh človek je. Kako lahko pojasnujemo nekaj, če sploh ne vemo, kaj to pravzaprav je? Danes bi

večina znanstvenikov rekla, da je človek skupek materialnih elementov, jaz pa bom v knjigi izrazil – po mojem mnenju veliko bolj razumno – stališče, da smo sestavljeni iz trojega, po moji terminologiji iz snovi, duha in zavesti.

Vsaka znanstvena diskusija se začne z določenimi predpostavkami, ki jih ni treba dokazovati, saj bi sicer morali dokazovati tudi njihove dokaze in dokaze teh dokazov in tako naprej – znašli bi se v neskončni verigi. Dovolj je, če so racionalne; če temeljijo na očitnih postavkah, lahko na njih izgradite deduktivno ali induktivno logično strukturo. Če začnemo s predpostavko, da smo sestavljeni samo iz materije, s tem omejimo možnosti razlage človeškega izvora na pojasnjevanje kombinacij posameznih elementov v človeško strukturo po znanih fizikalnih zakonih. Sam bom predlagal, da je z znanstvenega stališča bolj razumno začeti s predpostavko, da smo sestavljeni iz materije, duha in zavesti. Navadno materijo poznamo in sprejemamo, zato mi ni treba govoriti o njej. Duha bom definiral kot subtilni materialni element, ki lahko vpliva na navadno materijo, in sicer na načine, ki jih s sedanjimi zakoni fizike ne moremo pojasniti. Lahko bi navedel veliko dokazov za to predpostavko, vendar naj se tukaj dotaknem le enega. Pierre in Marie Curie sta v začetku dvajsetega stoletja v Parizu raziskovala paranormalne psihične pojave v okviru skupine dvajsetih uglednih evropskih znanstvenikov. Med njimi je bilo še nekaj drugih nobelovcev, denimo fiziolog Charles Richet in fizik Perrin. Skupina je raziskave opravljala dve leti v institutu za psihologijo v Parizu na ženskem mediju z imenom Eusapia Palladino. Pri nekem poskusu je Eusapia (sede na stolu, medtem ko jo je nekaj znanstvenikov držalo za roke in noge) sredi belega dne povzročila lebdenje masivne lesene mize, ki je stala več metrov stran od nje. Pierre Curie je stal pri mizi in meril, kako visoko in koliko časa je lebдела. Beleške o raziskavah te skupine dvajsetih uglednih znanstvenikov si je še vedno mogoče ogledati – so v arhivu pariškega instituta, toda o njihovih dognanjih se v širši javnosti ne govori veliko.

Zavest je po moji razlagi ločen element in ne le vibracija materije; je prvina individualne zavesti, ki lahko obstaja ločeno od materije in celo od duha. Ustrezni dokazi, s katerimi je mogoče podpreti predpostavko o obstoju elementa zavesti, prihajajo iz psiholoških raziskav izven telesnih izkušenj in spominov na prejšnja življenja. Kvalitetnih znanstvenih raziskav je dovolj, da potrdijo racionalnost moje predpostavke.

Naslednji korak pri pojasnjevanju človeškega izvora je opis združitve teh elementov v človeško obliko in opis, od kod so prišli. S tem se odprejo nove možnosti razlag; ne le odprejo, nujne so. V knjigi *Človeška devolucija* pišem, da nismo evolvirali iz materije, kot trdijo današnji znanstveniki, temveč da smo "devolvirali" iz čiste zavesti. Pri spuščanju je zavest prekril najprej duh in nato še materija. Poudaril bom, da je zavest, kakršno poznamo, individualna in osebna (jaz imam svojo, vi vašo) in da je vir zavesti vseh bitij prav tako individualen in oseben. To je zelo strnjen oris alternativne razlage, ki jo bom ponudil. Kot sem dejal na začetku, prvi korak ni vprašanje, od kod so ljudje prišli, temveč kaj pravzaprav so, in mislim, da bi najprej morali odgovoriti nanj.

PETROVIĆ: Vrnil bi se k ideji, ki sva se je dotaknila prej, glede povezovanja religije in znanstvenih raziskav.

CREMO: Mene osebno zanimajo razprave o vsem, kar obstaja. Če je v ozadju vesolja dejansko kozmična inteligenca, vir zavesti, iz katerega je prišla naša individualna zavest, bi po mojem mnenju to dejstvo moralo biti za znanost zelo zanimivo – seveda če domnevamo, da si znanost prizadeva spoznati prav vse, kar obstaja. Lahko bi uporabili tudi ožjo definicijo znanosti, kot prizadevanje spoznati vse, kar lahko zaznamo s čuti. Ampak če hočemo razpravljati o vsem, kar obstaja, vsem, kar je na kakršen koli način možno zaznati, potem je treba sprejeti možnost, da obstajajo različne ravni zaznave. Včasih ljudje poskušajo ločiti med empirizmom in vero ter prvo povezujejo z znanostjo, drugo pa z religijo. Sam ne sprejemam te definicije. Kot privrženec Bhagavad-gite, v kateri je rečeno, da obstaja veliko vrst religij (zunanega obredja), mi ni ravno všeč beseda religija. Vsaka religija ima namreč ne le zunanje rituale, temveč tudi notranje jedro, ki obsega razne tehnike za razvijanje višjih zaznav oziroma višjega empirizma, ki presega vero, prepričanja in dogme. Vsaka pristna religiozna tradicija pozna take tehnike, ponavadi pod imenom misticizem ali kaj podobnega, v resnici pa gre le za doseganje drugačne ravni zaznave, višje ravni empirizma.

Ob taki trditvi skeptičnost ni redka. Zato bom ponudil ponazoritev s področja astronomije. Z navadnim teleskopom lahko vidimo v vesolju le predmete, ki oddajajo svetlobo v vidnem spektru. Nekoč so izumili rentgenski teleskop in z njim je bilo vesolje videti povsem drugačno. Kadar je astronom z rentgenskim teleskopom videl na nebu močan vir energije, je drugi astronom z optičnim teleskopom na tem mestu morda videl le prazen prostor. Če se drugi astronom oklepa svojega načina zaznave, ne more videti močnega vira energije, vendar to ne pomeni, da ta vir ne obstaja. Zato mi ni všeč razlikovanje med znanostjo in religijo, ki ga mnogi ljudje podpirajo. Mislim, da se ne bi smeli ločevati na privrženca znanosti in privrženca religije, temveč se identificirati kot ljudje, ki jih zanima resnica, in izkoristiti vsa razpoložljiva sredstva, da jo spoznamo. Kot ljudje lahko pri tem uporabimo tako znanstvene kot religiozne metode, zame pa je najpomembnejše, ali nas zanima vse, kar obstaja, ali pa le ozek segment realnosti.